

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 15 stycznia 2016 r.

Pozycja 26

POSTANOWIENIE

z dnia 1 grudnia 2015 r.

Sygn. akt Ts 312/14

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Tuleja,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.J. w sprawie zgodności:

art. 545 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) z art. 2 w zw. z art. 45 ust. 1 oraz z art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej sporządzonej przez adwokata i wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 27 października 2014 r. (data nadania) M.J. (dalej: skarżący) zakwestionował zgodność art. 545 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; dalej: k.p.k.) w zakresie, w jakim wniosek o wznowienie prawomocnie zakończonego postępowania musi być sporządzony i podpisany przez adwokata lub radcę prawnego, z art. 2 w zw. z art. 45 ust. 1 oraz z art. 190 ust. 4 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującą sprawą. Sąd Rejonowy w K. wyrokiem z czerwca 2012 r. uznał skarżącego za winnego popełnienia wykroczenia z art. 97 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2013 r. poz. 482, ze zm.; dalej: k.w.) w zw. z art. 49 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137, ze zm.; dalej: p.r.d.). Na skutek wniesionej apelacji Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z września 2012 r. zmienił wyrok Sądu Rejonowego w ten sposób, że obniżył wysokość orzeczonej grzywny.

W październiku 2013 r. skarżący złożył w Sądzie Rejonowym K. wniosek o wznowienie postępowania, wskazując, że w toku postępowania wystąpił o ustanowienie obrońcy z urzędu, który to wniosek nie został uwzględniony. Powołał się jednocześnie na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 8 października 2013 r. (K 30/11, OTK ZU nr 7/A/2013, poz. 98). Zarządzeniem zastępcy przewodniczącego Sądu Apelacyjnego w K. z listopada 2013 r. został wyznaczony pełnomocnik z urzędu do sporządzenia i wniesienia wniosku o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z wrze-

śnia 2012 r. Wyznaczony pełnomocnik 29 listopada 2013 r. sporządził i przekazał do Sądu Apelacyjnego w K. opinię prawną, w której stwierdził, że nie zaistniała żadna z przesłanek wznowienia postępowania, o których mowa w art. 540 k.p.k.

W związku z powyższym 4 grudnia 2013 r. Sąd Apelacyjny w K. powiadomił skarżącego, że skarżącemu nie zostanie wyznaczony inny pełnomocnik do sporządzenia i podpisania wniosku o wznowienie postępowania sądowego zakończonego prawomocnym orzeczeniem. W tym samym piśmie skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych wniosku z 8 października 2013 r. przez złożenie w terminie 7 dni – od daty doręczenia tego pisma – wniosku o wznowienie postępowania sądowego sporządzonego i podpisanego przez adwokata lub radcę prawnego, pod rygorem odmowy przyjęcia wniosku.

W piśmie z 18 grudnia 2013 r. skarżący wniósł o wydanie orzeczenia odnośnie do wznowienia lub odmowy wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania oraz o odrzucenie opinii prawnej wyznaczonego z urzędu pełnomocnika, jako niedopuszczalnej w świetle obowiązku podejmowania działań jedynie na korzyść oskarżonego (uregulowanego w art. 86 § 1 k.p.k.). Ponadto skarżący wniósł o wyznaczenie kolejnego obrońcy z urzędu do sporządzenia i wniesienia przedmiotowego wniosku o wznowienie postępowania. W odpowiedzi na to pismo Sąd Apelacyjny w K. ze stycznia 2014 r. odmówił wyznaczenia kolejnego obrońcy z urzędu.

W dniu 5 stycznia 2014 r. skarżący samodzielnie wniósł do Sądu Apelacyjnego w K. wniosek o wznowienie prawomocnie zakończonego postępowania. Zarządzeniem z lutego 2014 r. zastępca przewodniczącego Sądu Apelacyjnego w K. odmówił przyjęcia własnoręcznie sporządzonego przez skarżącego wniosku o wznowienie postępowania. W piśmie z lutego 2014 r. skarżący zwrócił się do Sądu Apelacyjnego w K. o wyznaczenie kolejnego obrońcy z urzędu do wniesienia zażalenia na postanowienie Sądu Apelacyjnego w K. ze stycznia 2014 r., w którym odmówiono wyznaczenia dla skarżącego kolejnego obrońcy z urzędu do sporządzenia wniosku o wznowienie postępowania. Zarządzeniem z lutego 2014 r. zastępca przewodniczącego Sądu Apelacyjnego w K. nie uwzględnił wniosku skarżącego, uzasadniając to brakiem przysługujących środków odwoławczych od orzeczenia Sądu Apelacyjnego. Na powyższe zarządzenie skarżący 27 lutego 2014 r. wniósł zażalenie do Sądu Apelacyjnego w K. Zostało ono przyjęte zarządzeniem przewodniczącego Sądu Apelacyjnego w K. z marca 2014 r. i przekazane do Sądu Najwyższego. Postanowieniem z kwietnia 2014 r. Sąd Najwyższy utrzymał w mocy zaskarżone zarządzenie.

Na podstawie pisma z 22 maja 2014 r., w którym skarżący zwrócił się o ustanowienie pełnomocnika do sporządzenia skargi konstytucyjnej, Sąd Rejonowy w T. postanowieniem z lipca 2014 r. ustanowił adwokata do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2014 r. pełnomocnik skarżącego został wezwany do uzupełnienia braków formalnych skargi przez: dokładne określenie sposobu, w jaki doszło do naruszenia prawa do sądu w sprawie, w związku z którą wniesiono skargę konstytucyjną, a także podanie daty wystąpienia z wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia skargi konstytucyjnej. W piśmie z 19 listopada 2014 r. (data nadania) pełnomocnik odniósł się co do zarządzenia sędziego.

Zdaniem skarżącego wykładnia przepisu art. 545 § 2 k.p.k., zgodnie z którą odmawia się uwzględnienia sporządzonego przez skarżącego wniosku o wznowienie postępowania sprzeczne jest z konstytucyjnymi zasadami, że został on pozbawiony prawa do rozpoznania jego sprawy przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Według skarżącego przywołany przepis nie wymaga w sposób bezwzględny sporządzenia i podpisania wniosku o wznowienie postępowania przez adwokata lub radcę prawnego. Skarżący stawia zarzut, że takie sformułowanie przepisu, które umożliwia dowolne jego stosowanie, jest także niezgodne z art. 2 Konstytucji i wyrażoną w nim zasadą demokratycznego państwa prawnego.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Na podstawie art. 138 w zw. z art. 139 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064; dalej: ustawa o TK z 2015 r.) z dniem 30 sierpnia 2015 r. utraciła moc ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK). Zgodnie z art. 134 pkt 1 ustawy o TK z 2015 r. w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy w postępowaniu przed Trybunałem w zakresie dotyczącym wstępnego rozpoznania stosuje się przepisy dotychczasowe, tzn. przepisy ustawy o TK. Rozpatrywana skarga konstytucyjna została wniesiona przed dniem wejścia w życie ustawy o TK z 2015 r., dlatego do jej wstępnej kontroli zastosowanie mają przepisy ustawy o TK.

W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie o TK, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Zgodnie z art. 36 ust. 1 w zw. z art. 49 ustawy o TK skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał Konstytucyjny bada, czy skarga odpowiada określonym w prawie wymogom. Procedura ta umożliwia, już w początkowej fazie postępowania, wyeliminowanie spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny.

W ocenie Trybunału zarzuty podniesione w skardze nie zasługują na uwzględnienie ze względu na ich oczywistą bezzasadność. Ponadto skarżący nie wykazał naruszenia konstytucyjnie chronionych wolności i praw, do czego obliguje go art. 47 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK.

Kwestionując zgodność art. 545 § 2 k.p.k. z art. 2 w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji, skarżący stawia zarzut, że przepis ten w zakresie, w jakim wprowadza przymus adwokacko-radcowski w odniesieniu do sporządzenia i wniesienia wniosku o wznowienie prawomocnego postępowania, pozbawia go prawa do rozpoznania sprawy przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Powyższa argumentacja w ocenie Trybunału Konstytucyjnego nie zasługuje na uwzględnienie. W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, na to, że w sprawie skarżącego został wydany prawomocny wyrok sądu *ad quem*. Skarżący miał zatem zagwarantowany dostęp do sądu zgodnie z konstytucyjnym standardem wyznaczonym przez art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Ponadto Trybunał wskazuje, że postępowanie w przedmiocie wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania karnego ma charakter nadzwyczajny. Możliwość jego przeprowadzenia pojawia się na skutek zaistnienia szczególnych przesłanek, które ujawnia się – co istotne – po przeprowadzeniu postępowania karnego w danej sprawie. Nie ulega wątpliwości, że skorzystanie z nadzwyczajnego środka zaskarżenia, jakim jest wniosek o wznowienie postępowania karnego, ma charakter dodatkowy, ponadprogramowy, wykraczający ponad konstytucyjny standard prawa do sądu. Trybunał podkreśla, że postępowanie dotyczące nadzwyczajnego wznowienia postępowania karnego dotyczy oceny zaistnienia szczególnych okoliczności uzasadniających skorzystanie z tej nadzwyczajnej instytucji. Oznacza to zatem, że orzekając w przedmiocie wznowienia postępowania, sąd nie odnosi się w ogóle do istoty sprawy, a jedynie bada, czy istnieją podstawy do wznowienia postępowania (zob. wyrok TK z 11 czerwca 2013 r., SK 23/10, OTK ZU nr 5/A/2013, poz. 57). Nadzwyczajny charakter instytucji wznowienia postępowania prawomocnie zakończonego, a w szczególności jego przedmiot, sprawia, że wznowienie postępowania nie jest objęte wszystkimi gwarancjami prawa do sądu (zob. wyrok TK z 12 stycznia 2010 r., SK 2/09, OTK ZU nr 1/A/2010, poz. 1).

W ocenie Trybunału powyższe ustalenia stanowią punkt wyjścia do oceny konstytucyjności wymogu formalnego określonego w art. 545 § 2 k.p.k., tj. przymusu adwokacko-

radcowskiego. Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że przepis ten ma przede wszystkim charakter gwarancyjny. Zapewnia dokonanie rzetelnej i obiektywnej oceny w zakresie występowania przesłanek uzasadniających wystąpienie z wnioskiem o wznowienie postępowania. Jest to niezwykle istotne zwłaszcza w kontekście znacznego formalizmu, jakim charakteryzuje się procedura występowania z wnioskiem o wznowienie postępowania. Nałożenie obowiązku jego sporządzenia przez profesjonalnego pełnomocnika gwarantuje, że wniosek będzie spełniał wszystkie prawem przewidziane wymagania. Trybunał podkreśla, że procedura wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania karnego ma charakter nadzwyczajny. Wynika z tego konieczność zapewnienia stronom tego postępowania należytej ochrony prawnej, odpowiadającej najwyższemu standardom procesowym. Wymóg sporządzenia przedmiotowego wniosku przez profesjonalnego pełnomocnika stanowi dostateczną gwarancję ich realizacji. Jednocześnie wymóg ten pozostaje w zgodzie z konstytucyjnym standardem prawa do sądu. Specyfika postępowania wznowieniowego, a zwłaszcza wspomniany już wysoki stopień formalizmu, uzasadnia ustawowe ograniczenie w swobodnym wnoszeniu wniosku właśnie w postaci przymusu adwokacko-radcowskiego. W związku z powyższym w ocenie Trybunału Konstytucyjnego standard prawa do sądu nie obejmuje prawa do samodzielnego wniesienia wniosku o nadzwyczajne wznowienie prawomocnie zakończonego postępowania. Dlatego zarzut naruszenia art. 2 w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji przez zakwestionowany art. 545 § 2 k.p.k. należy ocenić jako oczywiście bezzasadny.

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego bezzasadny w stopniu oczywistym jest również zarzut naruszenia art. 190 ust. 4 Konstytucji przez art. 545 § 2 k.p.k. Jak już zostało wcześniej wskazane, postępowanie w przedmiocie wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania karnego ma charakter nadzwyczajny. Możliwość jego przeprowadzenia pojawia się na skutek zaistnienia szczególnych przesłanek, które ujawnią się – co istotne – po przeprowadzeniu postępowania karnego w danej sprawie. Oznacza to, że w zasadniczym nurcie, tj. przypisania odpowiedzialności karnej, sprawa została już rozstrzygnięta. Skorzystanie z nadzwyczajnego środka zaskarżenia, jakim jest wniosek o wznowienie postępowania karnego ma charakter dodatkowy, ponadprogramowy, wykraczający ponad konstytucyjny standard prawa do sądu. Charakter tego środka spowodował, że możliwość realizacji uprawnienia do wniesienia wniosku o nadzwyczajne wznowienie postępowania została ograniczona do szczególnych, wyjątkowych sytuacji. Ponadto ustawodawca ze względów gwarancyjnych zdecydował, że ocena zasadności wystąpienia z przedmiotowym wnioskiem musi zostać dokonana przez profesjonalnego pełnomocnika. Trybunał przypomina, że ustanowienie przymusu adwokacko-radcowskiego nie ogranicza możliwości wystąpienia z takim wnioskiem przez stronę, która nie jest w stanie ponieść kosztów profesjonalnej pomocy prawnej. W toku postępowania wznowieniowego skarżący miał możliwość wystąpienia z wnioskiem o ustanowienie obrońcy z urzędu w celu sporządzenia wniosku o wznowienie postępowania, z czego w analizowanej sprawie skorzystał. Trybunał zwraca jednak uwagę, że zarówno obrońca z wyboru, jak i obrońca wyznaczony z urzędu muszą mieć zagwarantowaną niezależność. Ustawodawca nie może nakładać na nich obowiązku określonego działania. W związku z powyższym obrońca musi mieć możliwość swobodnej kontroli wystąpienia wszystkich, prawem wymaganych przesłanek do wystąpienia z wnioskiem o wznowienie postępowania. Nie każde bowiem orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność przepisu z Konstytucją stanowi podstawę do wznowienia postępowania w oparciu o art. 540 § 2 k.p.k. Jego związek z wydanym orzeczeniem podlega kontroli, która dokonywana jest przez profesjonalnego pełnomocnika. Ponadto Trybunał stwierdza, że opinia wyrażona przez pełnomocnika wyznaczonego z urzędu nie zamyka skarżącemu możliwości wystąpienia z takim wnioskiem, który zostanie sporządzony przez pełnomocnika z wyboru.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 49 w zw. z art. 36 ust. 3 w zw. z art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK – odmówił nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.